

บทที่ ๒

หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะของ เชียงใหม่มี ๕ ประเภท คือ หน่วยเสียงกัก หน่วยเสียงเสียดแทรก หน่วยเสียงนาสิก หน่วยเสียงข้าง และหน่วยเสียงกึ่งสระ ในประเภทหนึ่ง ๆ ยังมีลักษณะแตกต่างกันอีก คือ เป็นหน่วยเสียงก้อง ไม่ก้อง นกั เบา และเกิดจากฐานกรณ์ต่าง ๆ กัน คือ เกิดที่ริมฝีปาก หลังฟัน เพดานแข็ง เพดานอ่อน และช่องระหว่างเส้นเสียง (glottis) ก็จะกล่าวโดยละเอียดเฉพาะดังต่อไปนี้

หน่วยเสียงกัก

หน่วยเสียงกักในภาษา เชียงใหม่มี ๑๑ หน่วยเสียง ได้แก่

/ p /, / t /, / c /, / k /, / ʔ /, / ph /, / th /,
/ ch /, / kh /, / b / และ / d / หน่วยเสียงทั้งหมดนี้เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะตัน และปรากฏเป็นหน่วยเสียงท้ายเพียง ๔ หน่วยเสียง คือ / p /, / t /, / k / และ / ʔ / เสียงกักทั้ง ๑๑ หน่วยเสียงจะกล่าวโดยละเอียดเฉพาะเป็นเสียง ๆ ไปดังนี้

หน่วยเสียง / p / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่ริมฝีปาก ไม่ด้อง
และเขา ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของสระเสียงใด
เสียงหนึ่ง * ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ pit ⁵ /	พิษ
/ pi: ¹ /	ปี
/ peŋ /	เพ็ญ
/ pe: ¹ /	เป้
/ peʔ ¹ /	เงินเชื่อ
/ pe:ŋ ¹ /	สร้าง ทำ
/ pɨt ⁵ /	จัก
/ pɨ:n ⁵ /	พื้น
/ peŋ ³ /	พงพาอาศัย
/ pa:t ² /	พืค
/ pap ⁵ /	สมุด พับ
/ pa: ¹ /	ปลา

* หน่วยเสียงสระมีดังนี้ เสียงสระเดี่ยวซึ่งเป็นเสียงสระสั้น

คือ / i /, / e /, / ɛ /, / ɨ /, / e /, / a /, / u /,
/ o /, / ɔ / มีเสียงยาวคู่กับอีก ๘ เสียง และมีสระประสม ๓ เสียง
คือ / ie /, / ɨa / และ / ua / (หน้า ๕๖-๗)

/ put ¹ /	ขาด
/ pu:⁵ /	ปู่ ท้าวผู้
/ pɔn¹ /	ปลง สละ ยกลง
/ po:⁵ /	เพิ่ม โปะลงไปอีก
/ pɔʔ⁵ /	ตะกร้าสำหรับชำต้นไม้
/ pɔ:y /	งานฉลอม
/ piaʔ⁵ /	เอามาอวด
/ pɛak² /	เปลือก
/ puak² /	ปลวก

/ -p / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้าย มีลักษณะเป็นเสียงอุบ ปรากฏใน ตำแหน่งอยู่หลังสระเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / e: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ñip¹ /	เป็น
/ ki:p³ /	คิน
/ cep¹ /	เจ็บ
/ lep¹ /	ผ้าผืนเล็ก ๆ สำหรับพระ
/ the:p² /	เงินรูป
/ ʔɛp¹ /	ทึบ อุดอู้
/ lɛ:p² /	ผ้าที่ตีไม่ซอมน ๆ กัน
/ :ʔɔp⁵ /	กะเป่า
/ the:p² /	แม่
/ kap¹ /	กลอง
/ la:p³ /	สับให้ละเอียด

/kup ¹ /	งอบ หมวกที่สานด้วยใบลาน
/mu:p ³ /	หมอบ
/khop ¹ /	กัก ปวดเมื่อย
/ʔo:p ² /	กอด
/kop ⁵ /	มานั่ง เล็ก ๆ
/kɔ:p ³ /	ก้ม บุ่ม
/phiap ² /	เปรียบ
/kɛap ³ /	เกือบ
/kɛiap ² /	ตรอบ

หน่วยเสียง / t / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่หลังฟัน ไม้ก้อง และ เบา ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเบื้องต้นของสระเสียงใด เสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ti ⁵ /	จับ
/ti: ³ /	ที่
/tek ⁵ /	กต
/te:/	แก่
/ten ³ / *	แทน
/te:n/	แทง
/tɛn/	ตั้ง
/tɛ:n/	ทุน

* คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / e / และ สระยาว / e: /

/ tɔʔ ⁵ /	เถอะ
/ tɔ:n ¹ /	นอกชาน
/ tan ¹ /	ชน
/ ta:w ⁵ /	ท้าว
/ tum ⁵ /	ท่ม คุม
/ tu:p ² /	กระท่อม
/ tɔp ⁵ /	ทัพ
/ to:n /	โตน , เตี้ยว
/ tɔp ¹ /	ทอม (หู)
/ tɔ:ŋ ⁴ /	ดุน (ลาบ)
/ tiaʔ ⁵ /	งอม
/ tiam ² /	เต็ม
/ tua ¹ /	ทัว

006897

/ -t / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้ายมีลักษณะ เป็นเสียงดุน ปรากฏใน
ตำแหน่งอู่หลังสระเสียงใดเสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ wit ⁵ /	กะโถด
/ mi:t ³ /	มีด
/ cet ¹ /	เจ๊ก

/ te:t ³ /	เทศ
/ tho:t ³ that ¹ /	กะเดิบ
/ de:t ² /	แดด
/ bət ¹ /	สักประเคี้ยว
/ khə:t ³ /	ครูก
/ kət ¹ /	สะกักกัน
/ ke:n ¹ /	พะอง
/ kat ⁵ /	จุก , แน่น
/ ta:t ² /	ธาตุ เจดีย์
/ put ¹ /	ซาก
/ cu:t ² /	จุก
/ bot ¹ /	บด
/ pho:t ² /	โปรด
/ kot ¹ /	ตุกสั้น
/ to:t ³ /	ทอด (กะถิน)
/ kiət ³ /	เกลียด โกรธ
/ diət ² /	เอ็ด โกรธ
/ cuət ³ /	ชวด (ไม่ได้, ไม่มี)

หน่วยเสียง / c / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่เพดานแข็ง
 ไม้ก้อง และ เมา ปรากฏเป็นหน่วยเสียงก้นอับ่าง เคียว ปรากฏในตำแหน่ง
 หน่วยเสียงก้น เบื้องหน้าของสระเสียงใดเสียงหนึ่งนอกจาก / ๕ / และ / ๑ /
 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ cin ⁵ /	เนื้อ
/ ci: /	ไซ เจาะ
/ cet ¹ /	เจ็ด
/ ce:n /	เครื่องประกอบเรือ
/ ceŋ ² /	มูม
/ ce:ŋ ¹ /	กลิ้งออก
/ cɛ:m /	ซีม
/ cə:n /	เชิญ
/ ca ² /	จะ
/ ca: ¹ /	พูด , กล่าว
/ cu ¹ /	โกนทก
/ cu: /	ไปหา
/ cok ¹ /	ล้วง คั่วก
/ co:n ¹ /	ชะโมย , ไจร
/ cok ⁵ /	ชอกแถม ๆ

/ cɔ:ŋ ⁴ /	รม , เฟงดู
/ ciɑ ⁴ /	นิทาน
/ ciɑ ¹ /	ปู
/ cuay ³ /	ช่วย

หน่วยเสียง / k / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่เพดานอ่อน ไม่ก้อง และเบา ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของสระ เสียงใด เสียงหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ kin ¹ /	กิน
/ ki:t ² /	แคว
/ kem /	เค็ม
/ ke:n ¹ /	เคนท์
/ ks ^๑ /	แกะ
/ ke:n /	เคียบ
/ kɨt ⁵ /	นิก คิค
/ ki:n ¹ /	กลืน
/ ket ¹ /	สกัดกัน
/ kə:p ² /	รอง เทาศึบ
/ kap ¹ /	กลอง

/ ka:n ⁵ /	แพ
/ kup ¹ /	งอบ
/ ku: ² /	ที่ประจุกระดุกผู้ตาย
/ kok ¹ /	ตัด
/ ko:m /	โคม
/ kop ⁵ /	มานั่ง
/ ko:ŋ /	คิด ใฝ่ฝันถึง
/ kiat ³ /	โกรธ
/ kɿa ¹ /	เกลือ
/ kua ^{?1} /	กะบะใส่ข้าว

/ -k / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้ายมีลักษณะ เป็นเสียงอุบ เช่นเดียวกับ
เสียงกักอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ปรากฏในตำแหน่งอยู่หลังสระเสียงใด เสียงหนึ่ง
นอกจาก / e: /, และ / ɿ: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ phik ⁵ /	พริก
/ si:k ² /	ฉีก
/ tek ⁵¹ /	กด
/ (ta: ¹) kek ⁵ /	คว่ำเหล
/ khe:k ² /	แขก

/ pək ¹ /	โป่ง ทัพ
/ dek ¹ //	ดึก
/ bæ:k ² /	เบิก
/ kak ⁵ /	คิดอ้าง
/ ha:k ³ /	ฮา เจียน
/ duk ¹ /	ปลาดุก
/ pu:k ² /	ปลุก
/ bok ¹ /	บุก
/ to:k ² /	ชั้นข้าว
/ kək ¹ /	จอก
/ do:k ² /	ดอก
/ liək ² //	ละ เอ็บค , แผล
/ ŋək ² //	เหงือก
/ buək ² /	บ่อ เล็ก ๆ

หน่วยเสียง / ʔ /^๐ เป็นเสียงกัก เกิดแต่ช่องระหว่างเส้นเสียง

* ธรรมดาตามหลังหน่วยเสียงนี้จะเป็นเสียงนาสิก

ปรากฏในตำแหน่ง เสียงพยัญชนะต้นเบื้องต้นของสระ เสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก
/ e: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ ?im ² /	อิม
/ ?i: ² /	คำนำหน้าผู้หญิง
/ ?ek ⁵ /	เอ็ด สะดวก
/ ?e? ⁵ /	คำอุทาน
/ ?e:w /	เอว
/ ?ep ¹ /	หีบ
/ ?i:n ² /	อิน
/ ?ep ⁵ /	กะ เป่าเอ็ด ๆ
/ ?e:y ⁴ /	คำเรียกผู้หญิงแก่ กลางคน
/ ?ay /	ไอ
/ ?e:y ⁴ /	พี่ชาย
/ ?um ² /	เอามือบัง
/ ?u: ² /	เปล
/ ?om /	อม
/ ?o:n ⁴ /	หุ้ก
/ ?ok ⁵ /	เภา , หมก

/ ?ɔ:k ² /	กล่าว
/ ?ɪaŋ ² /	แข่ง
/ ?hæn ⁴ /	หุค (ใช้กับฝน)
/ ?uay ² /	สุ่ยสุ่ย

/ -? / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้ายมีลักษณะ เป็นเสียงกักในลำคอ

ปรากฏในตำแหน่งอยู่หลังสระใดสระหนึ่ง นอกจากสระยาว (เช่น / ɛa /) ที่มี
ตัวอย่างต่อไปนี้

/ si ¹ /	สอย
/ te ⁵ /	เปรียบเทียบ
/ tse ¹ /	ถาก
/ khi ⁵ /	งาม
/ mo ⁵ /	ฟัง , อิง
/ sa ¹ /	สะ
/ tu ⁵ /	พระภิกษุ
/ ho ⁵ /	รวม
/ ɲo ⁵ /	เงาะ
/ ñia ⁵ /	ท่า
/ kua ¹ /	กะบะ

หน่วยเสียง / ph / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่ริมฝีปาก ไม้ก้อง และหนัก ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเท่านั้น เบื้องหน้าของสระเสียงใด เสียงหนึ่งนอกจาก / ๕ / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ phik ⁵ /	พริก
/ phi: ¹ /	ผี
/ phet ¹ /	เป็ด
/ phe: ⁵ /	นี้
/ phɛ ^{ʔ5} /	ป่าละเมาะ
/ p̚he:w ¹ /	ถึง
/ phɛ:n ¹ /	ฝัน
/ phɛ ^{ʔ5} /	สกปรก เปรอะ
/ phɛ:m /	เพ็ลน
/ phat ¹ /	หมุน
/ pha: ⁴ /	บ้า
/ phuy ³ /	บูย
/ phu: ² /	พ่นน้ำฟุ้งไว้ในปาก
/ phot ¹ /	พูด ทะลุ ถึง
/ pho: /	กลายออก

/ phoŋ ³ /	บ้าง
/ pho: ² /	ดู
/ phiaw ⁴ /	กวาด บัด
/ phiak ² /	เยือก
/ phua ⁵ /	บุพอง , พัง

หน่วยเสียง / tɕ / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแค่หลังฟัน ไม้ก้อง
และหนัก ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของสระ
เสียงใด เสียงใด เสียงหนึ่งนอกจาก / i / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ tɕi:p ² /	ดียบ
/ tɕek ¹ /	ทำให้ตกใจ
/ tɕe: /	วิน
/ tɕe ¹ /	ถาก (เปลือกไม้)
/ tɕe:m /	เหวศ
/ tɕɛŋ ¹ /	ถึง
/ tɕi:m ¹ /	ผ้าเรือนที่สามควยไม้ไผ่ และกรูควบทองคิง
/ tɕe ¹ /	ถลอก

/ the:ɿ ¹ /	ถึง
/ tham ⁴ /	ถ้า
/ tha: ⁴ /	คอบ
/ thu? ¹ /	ทู่ , รอง
/ thu: ¹ /	ฐ
/ thon ¹ /	จง
/ tho: /	ท
/ thot ¹ {thet ¹ }/	ทะ เถิบ
/ tho:p ² /	ชัด ชัด เจน
/ thiam ² /	เค็ม
/ thia ¹ /	เถื่อ
/ thua ² /	จั่ว

หน่วยเสียง / ch / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่เพดานแข็ง ไม้ก้อง และหนัก หน่วยเสียงนี้เป็นหน่วยเสียงที่มีไชน้อยมาก จากหลักฐานที่รวบรวมไว้ มีปรากฏอยู่เพียงคำเดียวเท่านั้น คือคำว่า / cha: / ท

หน่วยเสียง / kh / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่เพดานอ่อน
ไม่ก้อง และหนัก ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าสระเสียง
โตเสียงหนึ่ง ดังต่อไปนี้

/ khɪŋ /	มิ่ง แก เอ็ง ร่างกาย
/ khi: ² /	ขี้
/ khleŋ ³ //	เครื่องครัด
/ khe: ¹ /	บังคับ
/ khɛn ⁴ /	แน่น
/ khe:ŋ ⁴ /	แกดง
/ khɪ: ⁵ /	งาม สวบ
/ khɪ: ⁶ /	ขี้
/ khəŋ ¹ /	ขิง
/ khe:n ⁵ /	ตกค้าง
/ kham ³ /	รังแก ข่มเหง
/ kha:ŋ ¹ /	หึ่งหวง
/ khum ³ /	พุ่ม
/ khu: ² /	ขู่
/ khop ¹ /	ขอย กัก

/ kho:t ² /	โกรธ
/ kho? ¹ /	ชุก
/ kho:k ³ /	ตุก เรือนจำ
/ khian ¹ /	เขียน
/ khiaŋ ³ /	เครื่อง
/ khua /	ของ

หน่วยเสียง / b / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแต่ริมฝีปาก ก้องและเบา ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเท่านั้น และปรากฏเบื้องหน้าสระเสียงใดสระหนึ่ง นอกจาก / e: / และ / ə / ดังต่อไปนี้

/ bin /	บิน
/ bi:p ² /	นวก , บีบ
/ bet ¹ /	เบ็ด
/ be? ¹ /	แบะ
/ be:p ² /	หนังสือ
/ bɛt ¹ /	ประเคี้ยว
/ bɛ:n /	แบะ (ใช้กับปาก)
/ be: ⁵ /	กระจัดกระจาย
/ bay /	เล่น อัน คั้น

/ ba:w ² /	ชาบโสด
/ bup ¹ /	หุบ คี
~ / bu:t ² /	มุก
/ boʔ ¹ /	เจีบก ฉ่า
/ bo: /	โบว์
/ boʔ ¹ /	เบาะ
/ bo:² / (/ boʔ² /)	โบมี
/ biaw ⁴ /	เบี้ยว
/ bia /	วางยาพิษให้ตาย
/ buak ² /	บ่อเล็ก ๆ หรือปลัก

หน่วยเสียง / d / เป็นหน่วยเสียงกัก เกิดแค่หลังพ่น ก้องและเบา ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นตำแหน่งเดียว และปรากฏอยู่เบื้องหน้าของสระใดสระหนึ่ง นอกจาก / e: /, / e /, และ / e: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ dip ¹ /	สก
/ di:p ² /	เคะ
/ den /	กะคั้ง
/ de:t ² /	แตก

/ dɛŋ ⁴ /	นึ่ง เจียบ
/ dɛ: ⁴ /	ค้อ
/ dək ¹ /	คัก
/ dak ¹ /	เจียบ
/ da: /	ตระเตรียม
/ duk ¹ /	(ปลา) กุก
/ du:k ² /	กะตุก
/ dom /	คม
/ do:t ² /	กะโศด
/ doŋ ⁴ /	ดอม
/ do:k /	ดอกไม้
/ diaw /	เดี้ยว
/ dian /	เดียน
/ duan /	ควง

* คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / ɔ / และ
 สระยาว / ɔ: /

หน่วยเสียง เสียงคแทรก

หน่วยเสียง เสียงคแทรกที่มีในภาษาไทย มี ๓ หน่วยเสียง

คือ / f /, / s / และ / h / เสียงเสียงคแทรกนี้เป็นหน่วยเสียงต้นเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าเป็นหน่วยเสียงท้าย ดังจะอธิบายละเอียดเป็นเสียง ๆ ไปด้วย

หน่วยเสียง / f / เป็นเสียง เสียงคแทรก เกิดแต่ริมฝีปากกับฟัน ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของสระ เสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / e: /, / i: /, / ə: /, / o: /, / ɔ /, / ia /, / ue / ดังต่อไปนี้

/ fin ² /	ฟัน
/ fi: ¹ /	ฝิ
/ fen ⁵ /	เฟ้น
/ fs ^{๗5} /	เล่นหัว ก้อน่างสนิทสนม
/ fe: /	แอบแนบกัน
/ fɛ:n ⁵ /	กลับ ฐูลึกตัว
/ fek ² /,	ปีก
/ fan ³ /	รับ
/ fa:n /	แก้ง

/ fuŋ ⁵ /	ฟุ้ง
/ fu: ³ /	ฟูด
/ fon ¹ /	ฟอน
/ fɔ:n ⁵ /	ฟ้อนรำ
/ fɛ:ŋ /	ฟาง

หน่วยเสียง / s / เป็นหน่วยเสียงเสียดแทรก เกิดแต่หลังฟัน
ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของ เสียงสระโศสระหนึ่ง
นอกจาก / e: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ si ¹ /	สอย
/ si: ² /	สี่
/ seŋ ¹ /	สก เฝียงกัน
/ se: ¹ /	เฉ
/ se ⁵ /	เครื่องมือจับปลา
/ se:ŋ /	สากขวาง
/ sɛŋ /	เครื่องคนครีชนิดหนึ่ง
/ sɛ: ³ /	ทรง
/ sey ¹ /	เฉย
/ sam /	เข็นข้าวไปช้ามา

/ sa: ⁵ /	ตะกร้า
/ su? ¹ /	คาบหญ้า
/ su:t ² /	สวก
/ sok ¹ /	ฉก ลัก
/ so:ŋ ⁵ /	โจ่ง
/ sok ³ /	ย่า
/ so:p ³ /	ชอบ
/ sian ⁴ /	หมดสิ้น
/ sã ⁴ /	เสื่อ
/ suay ³ /	อ้าง

หน่วยเสียง / h / * เป็นเสียงเสียดแทรก เกิดแต่ช่องระหว่าง
เส้นเสียง ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเบื้องหน้าของ เสียงสระใด
สระหนึ่งนอกจาก / e: /, / ɛ / ทั้งตัวอย่างต่อไปนี้

/ hi? ⁵ /	เก็บหอมรอมริบ ห้ามาหากิน
/ hi:t ² /	หีบ

* สระที่ตามหลังหน่วยเสียงนี้จะเป็นเสียงนาสิก

/ het ³ /	เห็ด
/ ((hə ²) hɛ ⁵ /	(ถั่ว) แระ
/ hɛ:m ⁴ /	เกร็บม
/ hɛ: ⁴ /	ไห
/ hən ¹ / [*]	บิ่นขี้
/ hɛ:t ² /	หัวเราะตั้ง (ไม่สุภาพ)
/ ham /	กรำ ตาก
/ ha: /	ภู ฉัน ข้า
/ huŋ ⁵ /	เหยี่ยว
/ ² i ² huŋ ⁵ /	
/ hu:m ¹ /	ชอบ รัก
/ ho ⁵ /	รวมกัน
/ ho:ŋ /	โรง
/ ho ¹ /	เหาะ
/ ho:ŋ ⁵ /	ร่อง , เรือก
/ hia ¹ /	เสียบ
/ hɛat ³ /	แก้วเสียด
/ hua ¹ /	หัว

* คำนี้ออกเสียงได้ ๒ อย่าง คือ เสียงสระสั้น / ə / และสระยาว // ə: /

หน่วยเสียงนาสิก

หน่วยเสียงนาสิกของภาษาเชียงใหม่มีอยู่ ๔ เสียง ดังนี้คือ

/ m /, / n /, / ñ / และ / ŋ / หน่วยเสียง -
 นาสิก ๓ เสียง คือ / m /, / n /, / ŋ / มีตำแหน่ง เป็นเสียง
 พยัญชนะต้น และพยัญชนะท้าย ส่วนเสียงนาสิกที่เกิด **จากเพดานแข็ง** / ñ /
 เป็นเสียงพยัญชนะต้นอย่าง เดียว เท่านั้น ดังจะอธิบายละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยเสียง / m / เป็นหน่วยเสียงนาสิก เกิดที่ริมฝีปากและก้อง
 ในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น เบื้องหน้าของสระ เสียงใด เสียงหนึ่ง ดังคำ
 อย่างต่อไปนี้

/ miŋ ⁴ /	โมโท
/ mi:t ² /	มีด
/ mek ⁵ /	ปลูกปล้า
/ me: /	เมล์
/ meŋ ³ /	ถูก ไซ
/ me:ŋ /	แมลง
/ mɛn /	มีน
/ mɛ:n ³ /	สิ้น
/ mey ¹ /	น้ำค้าง

/ me:n /	นาน
/ mak ⁵ /	ชอบกิน
/ ma: ² /	แซ่
/ muy /	ชวาน
/ mu:p ³ /	นมอบ
/ mot ¹ /	สะอาด
/ mo: /	พอง โป
/ mon ³ /	เนินเขา
/ mo:n /	เกษร ใจกลาง
/ mia /	เมีย
/ mi:an ¹ /	ฉู กลอง
/ muan ³ /	สนุก

/ -m / เป็นหน่วยเสียงท้าย อยู่หลังสระสั้นเสียง / ๓ / จะยาวกว่าเมื่ออยู่หลังสระเสียงยาวนอกจากคำที่มีวรรณยุกต์คำ-ตก * เสียงนี้ปรากฏอยู่หลังสระใดสระหนึ่งนอกจาก / e: /, / ๕ / และ / ə: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

* ดูบทที่ว่าด้วยเสียงวรรณยุกต์ หน้า ๑๐๓

/ nim ¹ /	นึ่ง หงิม เว็บบร้อย
/ ki:m /	คิม
/ khem ¹ /	เข็ม
/ them ¹ /	อึก
/ ɲɛ:m ³ /	ง่าม
/ lɛ:m ⁵ /	ทำซ้ำอีกครั้ง
/ kəm ⁴ /	ไม่สุดไม่คืบ
/ kam ⁵ /	คำ
/ ha:m /	รุ่งเรือง ขนาดกลาง
/ cum /	หมู่ พวก สำหรับ
/ hu:m ¹ /	ชอบ รัก
/ ɲom ⁴ /	ก้ม งุ่ม
/ ko:m /	โคม
/ ɲom ³ /	เหงาไม่มีเพื่อน
/ kɔ:m ⁴ /	สั้น
/ khiam ¹ /	ประหยัด หายาก
/ tɛam ² /	เค็ม
/ buam /	บวม

หน่วยเสียง / n / เป็นหน่วยเสียงนาสิก เกิดแก่หลังฟัน
และก้อง ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเบื้องต้นหน้าของสระเสียง
โต เสียงหนึ่ง นอกจาก / e: / และ / ๓: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ niw ⁵ /	นิว
/ ni:t ³ /	รืด
/ net ¹ /	เจ็ช หนึ่ง
/ nen ⁴ /	แน๊น
/ ne: /	แตร
/ nɛ̃ ³ /	หนึ่ง
//noŋ ⁵ /	เอน
/ ne: /	นะ
/ ne ³ /	
/ nek ⁵ /	มาก
/ na: /	หน้า
/ num ² /	อ้อน หนุ่ม
/ nu: /	หนู
/ nok ⁵ /	นก
/ no: /	บวม
/ noy ³ /	หน่อบ

/ no:n ¹ /	นอน
/ n̄i:ɔn /	ไว
/ n̄i:a ¹ /	เหวือ
/ nuan /	อ่อน นุ่ม (มือ)

/ -n / เป็นหน่วยเสียงท้าย เมื่ออยู่หลังสระเสียงสั้น เสียง / n / จะยาวกว่าเสียงที่อยู่หลังสระยาว นอกจากคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก เสียงนี้ปรากฏอยู่หลังสระใดสระหนึ่งต่อไปนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ d̄in /	ดิน
/ ti:n ¹ /	ตื่น
/ len ⁴ /	เล่น
/ we:n /	เวร
/ ten ³ /	แทน
/ ɔe:n ⁴ /	แทะ
/ kh̄in ⁴ /	ขัน
/ n̄i:n /	นิน
/ tɔŋ /	ถึง
/ kh̄a:n ⁵ /	ตกค้าง
/ wan /	วัน
/ ka:n ¹ /	การงาน
/ khun ⁴ /	ขัน , ขุ่น

/ pu:n ⁵ /	โพน
/ lon ³ /	วัง
/ co:n ⁴ /	ข้าม
/ mon ³ /	เป็นเขา
/ to:n /	กลางวัน
/ khian ¹ /	เขียน
/ shian ¹ /	เวียน
/ muan ² /	สนุก เพราะ

หน่วยเสียง / ห์ / เป็นหน่วยเสียงนาสิก เกิดแต่เพดานแข็ง และก้อง ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเบื้องต้นสระเสียงใด เสียงหนึ่ง นอกจาก / ะ /, / ั /, / ะ / และ / ะ / ดังที่กล่าวข้างต่อไป

/ ñip ¹ /	เปีย
/ ñi: ³ /	ปึง (พัน)
/ ñen /	เปีย
/ ñe: /	ลือ , แหบ
/ ñe:ŋ /	มองดู ส่องดู
/ ñi: ⁴ /	เชื่อมมือ

/ ñəŋ /	ฮึ
/ ñap ⁵ /	จับ
/ ña:t ³ /	ชวน
/ nup ¹ /	จับ หนีบ
/ ñu:⁵ /	ปลัด คัน
/ ñok ⁵ /	ยกขึ้น
/ ñɔʷ ⁵ /	เยาะ
/ ñɔ:ŋ ⁴ /	เต่ง (ถั่ว)
/ ñiaʷ ⁵ /	ท้าว
/ (khi:⁴) ñia ⁴ /	(ชี้) ชยะ
/ ñuaŋ /	ยวง

หน่วยเสียง / ŋ / เป็นหน่วยเสียงนาสิก เกิดแต่เพดานอ่อน และก้อง ปรากฏว่าเป็นหน่วยเสียงที่มีคำใช้ในภาษาเป็นจำนวนน้อยมาก ในตำแหน่งหน่วยเสียงต้นปรากฏอยู่หน้าสระใดสระหนึ่ง นอกจาก / i: /, / e /, / e: /, / ɛ /, / ə /, / o: / ดังต่อไปนี้

/ ŋiw ⁵ /	นูน
/ ŋɛp ⁵ /	จับ, ปีกนกของเรือ
/ ŋɛ:n ⁴ /	แตะ

/ ɲɛːt ³ /	แปลก
/ ɲəːn /	เงิน
/ ɲaw ¹ /	วัง ^๑ ทัม
/ ɲaːy /	เวลา ^๑ ไซ
/ ɲup ¹ /	กม ^๑ ลง
/ ɲuː /	ง
/ ɲom ⁴ /	กม ^๑ รัม
/ ɲo ^{๑5} /	เงาะ
/ ɲɔː /	งอ
/ ɲiaŋ ² /	เอียง
/ ɲɛːak ² /	เหงือก
/ ɲua /	วัว

/ -ɲ / เป็นหน่วยเสียงท้าย ปรากฏว่าเมื่ออยู่หลังสระสั้นเสียง / ɲ / นี้จะมีเสียงยาวกว่า เมื่ออยู่หลังสระยาวนอกจากคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ตก และปรากฏอยู่หลังสระเสียงใดเสียงหนึ่งนอกจาก / iː / และ / ɛː / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ khiŋ /	ตัว ^๑ ร่างกาย ^๑ เซอ
/ keŋ ¹ /	แข็ง ^๑ แรง ^๑ คลั่ง ^๑ แก้ว ^๑

/ phə:n /	เพลง
/ cəŋ ² /	มุม
/ kə:ŋ ¹ /	แกง
/ tɛŋ /	ห้อง
/ phəŋ ⁴ /	ฝั่ง
/ pə:ŋ /	เหมาะ สัมกับ
/ caŋ /	ข้าง
/ wa:ŋ /	วาง
/ tuŋ /	ธง
/ fu:ŋ ¹ /	ฝูง
/ loŋ /	ลง
/ o:ŋ ⁴ /	จูง (มือ)
/ doŋ ⁴ /	ดอม
/ ko:ŋ /	คิด ไต่ขັນ
/ ŋiəŋ ² /	เอียง
/ ʔiəŋ /	ฟ้า
/ kʰiəŋ ² /	क्षणบ้าน

หน่วยเสียงข้าง

หน่วยเสียงข้างมีอยู่เพียงเสียงเดียว ดังนี้

หน่วยเสียง / ɿ / เป็นหน่วยเสียงข้าง เกิดแต่หลังพยัญชนะ
ในตำแหน่งหน่วยเสียงต้นเท่านั้น และอยู่เบื้องหลังสระใดสระหนึ่ง นอก -
จาก / e: / ดังตัวอย่างเช่น

/ liw /	บิด เป็นเกลียว
/ li:⁵ /	ชอน หลบ
/ len⁴ //	เล่น
/ lep¹ /	ผ้าชิ้นเล็ก ๆ สำหรับพระ
/ le:ŋ /	เวลาเย็น
/ lɛ̃ŋ² /	คือ
/ lɛ̃:m⁵ /	ซ้ำ ทวน
/ lək⁵ /	ลึกลับ
/ la:ŋ /	ไปเรื่อย ๆ ไม่มีจุดหมาย
/ lam /	อรอบ
/ la:⁴ /	ถูกสุดท้อง
/ lu?¹ /	ซ้ำรุก ทะลุ
/ lu:³ /	แย่ง อวหารชนิคนึง

/ lok ¹ /	ถอน
/ lo:ŋ ³ /	โปรง โลง
/ loʔ ⁵ /	ลัดเลาะ
/ lo:ʔ ⁵ /	เถวียน
/ liak ² /	ละเอิบค
/ liat ³ /	เสียด
/ lua ¹ /	พิน

เสียงนี้ประสมกับ / s / มีตัวอย่างเพียงคำเดียว คือ
 / sluat² / ทลอค

หน่วยเสียงกึ่งสระ

หน่วยเสียงกึ่งสระนี้อยู่ ๒ หน่วยเสียง คือ /w/, /y/ ทั้งสองหน่วย
 เสียงนี้ปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย
 หน่วยเสียง / w / เป็นหน่วยเสียงกึ่งสระ เกิดที่
 ริมฝีปาก* และก้อง ปรากฏในตำแหน่งหน่วยเสียงต้น

* หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ริมฝีปาก - เพดานอ่อน (labio - velar)

เบื้องต้นสระเสียงใดเสียงหนึ่ง นอกจาก / ๕ /, / u: /, / ๐ /, / ๕a /
และ / ua / ดังต่อไปนี้

/ wit ¹ /	ขาดไป
/ wi: /	พัด
/ wen ⁵ /	เว่น
/ we:n /	เวร
/ wen ³ /	กะจกเงา
/ we: ³ /	แวะ
/ wi:n /	พยศ
/ we [?] 1 /	เหวอะหวะ
/ we: ³ /	เจ๋
/ waw ³ /	หลอ (ใช้กับพัน)
/ wa:y /	หมด
/ wun ³ /	วุ่น
/ woy /	เร็ว
/ wo:ŋ ⁵ /	ทำให้เป็นวงกว้าง ๆ
/ wo: ⁵ /	บ้า ใช้กับสุนัข
/ wiaŋ /	เมือง

/ -w / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้าย ปรากฏในตำแหน่งหลังสระดัง -
 ต่อไปนี้ / i /, / e /, / ɛ /, / ɛː /, / a /, / aː / และ / ia /
 ดังตัวอย่าง

/ kiw ⁵ /	คิ้ว
/ pew ¹ /	เปลว
/ thew ² /	หุ่นหมุน
/ hs:w ⁵ /	แฮ้ว
/ khaw ⁴ /	ขาว
/ wa:w /	รอยที่เป็นวง
/ kiaw ⁵ /	เคี้ยว

/ w / นี้เป็นหน่วยเสียงประสมกับพยัญชนะต่าง ๆ ดังนี้ คือ / t /,
 / c /, / k /, / kh /, / s /, / ^{หฺ} /, / ʈ /, / l /, / ɽ /
 เท่าที่สำรวจแล้วปรากฏว่ามีคำหลายคำที่มีหน่วยเสียง / w /
 ประสมกับ / k /, / kh / เป็นเสียง / kw / และ / khw / ที่ประสม
 กับเสียงอื่น ๆ เป็น / tw /, / cw /, / ɛw /, / ɲw /, / ɳw /, / ^๕ /
 / ^๖ /, นั้นมีเป็นจำนวนน้อยมาก

/ kw / มีปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะต้นอยู่หน้าสระ / a: / และ / e: /

/ kwa:n² / สัตว์ชนิดหนึ่ง

/ kwe:n² / ชำนาญ เชี่ยวชาญ

/ khw / ปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะต้นอยู่หน้า / i /, / a /, / a: /
และ / e: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ khwit⁵ / ชวึก

/ khwan / กวาน

/ khwa: / ขวา

/ khwe:n⁸ / กวานัน

ตัวอย่าง / w / ที่ประสมกับเสียงพยัญชนะอื่น ๆ นอกจาก / kw /
และ / khw / เช่น

/ twa:y / ทวาย

/ cwaŋ¹ / คลัง เพอ

/ swa:m / สล้า

/ ñwa:m³ / ชุ่ม

/ ŋwa:y⁵ / เหลือบมา

/ lwa:t³ / ชาต

/ ywa:t² / ตก

หน่วยเสียง / ɣ / เป็นหน่วยเสียงกึ่งสระ เกิดที่เพดาน และก้อง
ปรากฏในตำแหน่ง เบื้องเสียงพยัญชนะต้น และมีค่าปรากฏในภาษาเพียงไม่กี่คำ ผู้
บอกภาษาบางคนออกเสียงคำที่มีเสียง / ɣ / เป็นเสียง / ฦ / หึ่งหมก
เสียงนี้ปรากฏในตำแหน่งที่เป็นเสียงพยัญชนะ เบื้องหน้าสระ / a /, / a: /, / u /
/ u: / และ / ɔ: / ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ yaŋ / บัง

/ ya:y / อาย

/ yut¹ / หุด

/ yu:² / อยู่

/ yɔ:ŋ / วางตั้ง

/ -y / ที่ เป็นหน่วยเสียงท้าย ปรากฏอยู่หลังสระ / e /, / e: /,
/ a /, / a: /, / u /, / o /, / o: /, / ɔ /, / ɔ: /, / ɛa / และ / ua /
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

/ mey¹ / ^{๗๗}
นำวาง หมอก

/ ɯə:y ¹ /	เงย
/ cay ⁵ /	ปีศาจ
/ ɯa:y ³ /	ง่าบ
/ khuy ² /	ขลุ่ย
/ hoy /	โอบ
/ ʔo:y /	ให้ (ทาน)
/ noy ³ /	หนอย
/ do:y /	เขา
/ lɿay ⁵ / *	เสือบ
/ huay ⁴ / **	ห่วย

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม

ในภาษาเขียงใหม่มีพยัญชนะประสม ดังนี้

- ก. พยัญชนะ / s / ประสมกับ / l / ***
- ข. พยัญชนะ / kw /, / khw /, / cw /, / sw /,
/ nw /, / ɯw /, / lw / และ / yw / ****

* ๖

๖ บอกลภาษาบางคนออกเสียงเป็นสระ / ə /

๗

๗ บอกลภาษาบางคนออกเสียงเป็นสระ / o /

๖ ๖ กุหนา ๕๕

**** ๖ ๖ กุหนา ๕๖

สรุปหน่วยเสียงพยัญชนะ

ภาษาเขมบงใหม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะอยู่ ๒๑ หน่วยเสียง ดังแบนดังต่อไปนี้

แบนดังที่ ๑

			<u>ริมปีปาก</u>	<u>หลังฟัน</u>	<u>เพดานแข็ง</u>	<u>เพดานอ่อน</u>	<u>ช่องระหว่าง เส้นเสียง</u>
เสียงกัก	ไม้ก้อง	เมา	p	t	c	k	?
เสียงกัก	ไม้ก้อง	หนัก	ph	th	ch	kh	
เสียงกัก	ก้อง		b	d			
เสียงเสียดแทรก	ไม้ก้อง		f	s			h
เสียงนาสิก	ก้อง		m	n	ญ	ญ	
เสียงจาง				l			
เสียงกึ่งสระ			w		y		

หน่วยเสียงทุกหน่วยเสียงเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น หน่วยเสียง

/ t /, / c /, / k /, ^{/ kh /} / s /, / ñ /, / ɲ /,
/ e /, / y /, ประสมกับ / w / และ / s / ประสมกับ
/ l / ดังแผนผังต่อไปนี้

แผนผังที่ ๒

p-	.t(w)-	c(w)-	k(w)-	ʔ
ph-	th-	ch-	kh(w)-	
b-	d-			
	s(l)			
f-	s(w)-			h
m-	n-(w)	ñ(w)-	ɲ(w)-	
	l(w)-			
w		y(w)-		

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายมี ๘ หน่วยเสียง ดังแผนผังต่อไปนี้

แผนผังที่ ๓

-p	-t	-k	-ʔ
-m	-n	-ɲ	
-w	-y	-y	